

Les dificultats d'un premi

¿Un Nobel impossible?

El Nobel de literatura sembla un premi difícil d'aconseguir per als escriptors dels Països Catalans. Les opinions, però, són diverses i, segons un sondeig realitzat per EL TEMPS, Pere Calders seria el candidat amb més possibilitats.

Un any més, entre finals d'octubre i principis de novembre, l'Acadèmia Nobel de Suècia donarà a conèixer el seu veredict del Premi Nobel de Literatura. Un nou escriptor s'afegirà a la llarga llista d'escriptors universals. Llista on no n'hi ha cap dels Països Catalans. Un any més també, molts es preguntaran el perquè d'aquesta absència. EL TEMPS ha portat la pregunta als mateixos afectats, els escriptors, i també a altres persones vinculades a aquest món: editors, periodistes i professors.

SENSE ESTAT, DIFÍCIL

La principal dificultat per obtenir un premi Nobel de literatura deriva del fet que sovint els criteris literaris no són suficients. En principi, perquè l'Acadèmia sueca accepti una candidatura, aquesta ha de ser presentada per qualsevol institució científica (universitat, institut d'investigació,...), o també per qualsevol centre del Pen Club; en el cas català, el Centre Català del Pen. Altres escriptors guardonats anteriorment poden recolzar o presentar també candidatures. Finalment, és condició necessària que l'escriptor presentat estigui traduït a diverses llengües.

Totes aquestes condicions són necessàries però no suficients per aconseguir que una candidatura sigui admesa. L'exemple de l'escriptor Pere Calders ho demostra. Calders va ser presentat per diverses universitats nord-americanes on hi ha lectors de llengua catalana, pel Centre Català del Pen, i és un escriptor traduït a altres llengües. Això demostra que hi ha altres factors necessaris per aconseguir un Nobel. Cada vegada està més clar que els interessos polítics dels estats poden ser claus en l'atorgament del premi. Isidor Cònsul, secretari del Centre Català del Pen, explica que "tenir un estat darrere és evident que ajuda molt, però no és el nos-

tre cas". El fet que el català sigui una llengua minoritzada i sense una estructura estatal al darrera dificulta seriosament la possibilitat del Nobel.

Per l'escriptor Avel·lí Artís Gener "Tísner", "el Nobel no ens tocarà mai. Que jo recordi, mai l'han donat a un escriptor de llengua sense estat. El cas de Frederic Mistral, escriptor occità guardonat el 1904, no se sap si és per la seva obra en occità o en francès". Josep Piera, també escriptor, coincideix amb "Tísner" i afirma que "les circumstàncies actuals no afavoreixen la concessió del Nobel a cap escriptor català, perquè un Nobel és una qüestió d'estat i per tant ultrapassa les possibilitats de la literatura catalana". Joan Francesc Mira explica que "el problema no és de qualitat literària, sinó que o ets molt destacat, extraordinari, o no hi ha opció"

ANTICS CANDIDATS

Tot i les dificultats ja explicades, des del camp de la literatura catalana no s'ha renunciat mai a obtenir el Nobel. El primer intent es va fer l'any 1917 presentant Àngel Guimerà, però la candidatura no fou admesa adduint arguments polítics (veure article de Jordi Sarsanedas). Després vingué l'intent de presentar Josep Carner. La candidatura fou impulsada, entre d'altres, per Batista i Roca des de l'exili i per Joaquim Moles. Després ja vingueren els noms de Salvador Espriu, Josep Pla i J.V. Foix, que, tot i que en el cas del primer, segons Isidor Cònsul, "es fragà la possibilitat", tampoc no s'aconseguí res.

Més modernament, el Centre Català del Pen va presentar una llista de possibles candidats catalans: Pere Calders, Miquel Àngel Riera i Baltasar Porcel. La intenció era remoure una mica la possibilitat i sondejar-la. Per Isidor Cònsul, "les possibilitats són millors després del cas Cela. L'any passat un membre de l'Acadèmia que va visitar Catalunya, va explicar, en

converses de passadís, que amb Cela havien solucionat el problema amb Espanya i ara el que havien de fer era treballar fort".

CRÍTQUES AL NOBEL

El Nobel s'ha presentat sempre com un premi de gran prestigi, garantia de qualitat, i èxit literari segur. Per la nostra literatura s'ha dit sovint que el premi significaria un augment del seu prestigi internacional i alhora una ajuda per la normalització cultural dels Països Catalans.

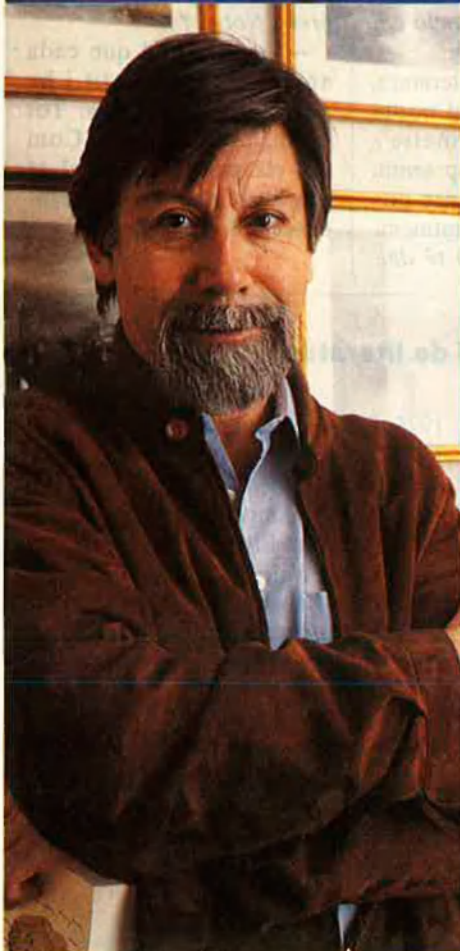
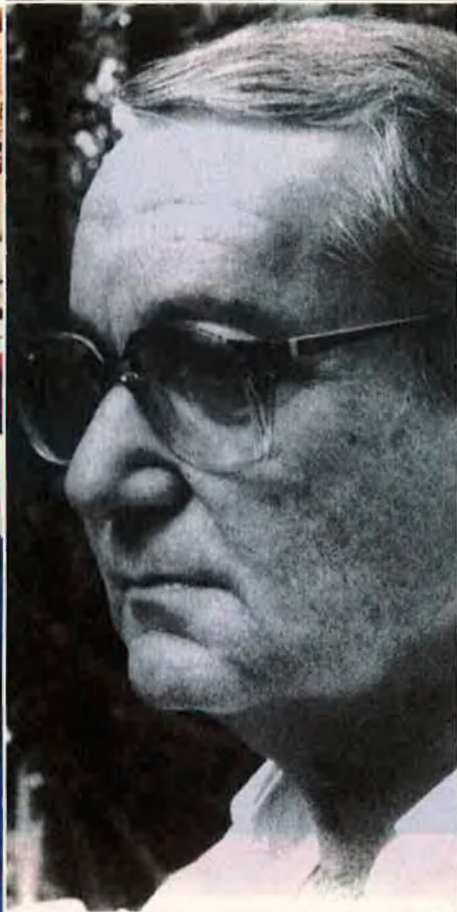
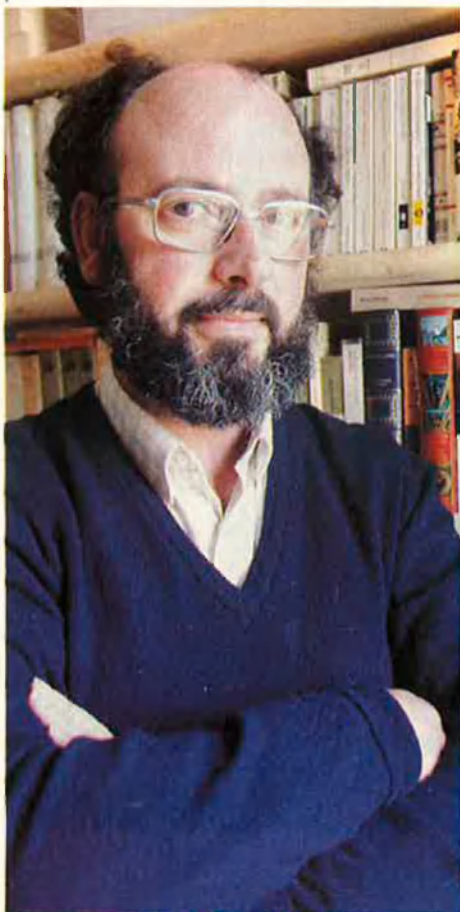
Aquesta visió del premi no és compartida per tots els nostres escriptors. Ferran Torrent afirma que el Nobel "és una obsessió estúpida, és una qüestió de màrqueting on els motius polítics estan per sobre dels literaris. Amb Nobel o sense, el català continuarà estant tan fotut com ara". A l'escriptora Montserrat Roig, el guardó de l'Acadèmia sueca no li fa "ni fred ni calor, sobretot després d'haver vist com li'l donen a un escriptor més cridaner i més exhibicionista que profund".

Malgrat això, la majoria d'escriptors consultats valoren la importància del premi i coincideixen en la seva repercussió positiva sobre la nostra literatura, deixant clar que ara com ara les possibilitats són escasses. Agustí Pons, periodista i escriptor, defineix el Nobel com "una operació política de primer ordre, que aquí ens interessa des del punt de vista de l'àmbit lingüístic i cultural".

En resum, les dificultats de tipus polític o burocràtic allunyen la possibilitat d'un Nobel català que literàriament parlant podria ser viable.

¿UN POSSIBLE CANDIDAT?

Sigui com sigui, la possibilitat d'un Nobel català continua present en la ment de molts escriptors, editors i del públic en general. El sondeig d'EL TEMPS ha estat realitzat en aquest univers del món de la

Opinió

Des que existeix el premi Nobel de literatura, sempre hem considerat a casa nostra que fóra convenient i fins i tot molt important que algun cop toqués a un escriptor català. Ens fóra útil per donar suport a la nostra presència dins el panorama internacional. I del reforçament d'aquesta presència, n'esperaríem, entre altres coses, que tingués una influència positiva i ben útil damunt la situació d'aquí mateix.

Decepcions n'hem rebudes unes quantes des que, el 1917, el president del comitè Nobel va descartar la candidatura d'Àngel Guimerà per no ferir "la consciència nacional castellana, que és molt delicada i sensible". Però aquestes decepcions –Carner, Espriu, Foix...– no ens han de dur a un pessimisme gens raonable. Un Nobel català és possible, si algú juga per nosaltres, amb encert, les nostres cartes i si realment tenim cartes bones. Al capdavall, la possibilitat que ens toqui un Nobel depèn principalment dels qui, sense pensar en premis, viuen i es desviuen per fer una obra satisfactòria. Això a banda, el que hem de fer és maldar perquè les nostres obres millors siguin traduïdes a les llengües de més circulació.

I no oblidem, pel bé de la nostra salut, que tot plegat és un joc, en el qual intervenen molts factors atzarosos i molt diversos.

Amb el just i degut respecte per a la preparació i la indubtable bona voluntat de la gent del Nobel, pensem quina volada pot prendre la ignorància més innocent quan té per àmbit el món sencer! Em permetré afegir, personalment i sense justificació presentable, però com a il·lustració, que, si no hi hagués hagut els fets de Tiannanmen, Camilo José Cela, ara per ara, segons que crec, no hauria obtingut el Nobel...

Jordi Sarsanedas

cultura escrita, en el qual també hi hem inclòs professors de literatura i alguns estudiants. El resultat del sondeig, purament orientatiu, ha donat un candidat clarament avantatjat respecte els que el segueixen: Pere Calders. Les raons, la importància de la seva obra, tant per la seva qualitat literària com per la seva quantitat. Entre els professors i els estudiants de literatura el vot a Calders ha estat pràcticament unànim.

En segon lloc ha quedat el poeta Pere

Pere Calders: "Hem de treballar més amb Nobel o sense"

Pere Calders i Rossi-nyol, barceloní nascut l'any 1912, és un dels escriptors més prolífics de la nostra literatura. La seva obra, centrada en novel·la i contes, és coneguda a nivell internacional.

El seu nom figura des de fa temps en les llistes d'escriptors que algun dia podrien aconseguir el premi Nobel de literatura.

El sondeig d'EL TEMPS no més ha confirmat, una vegada més aquesta possibilitat.

—*¿Quina és la seva opinió sobre el resultat d'aquest sondeig?*

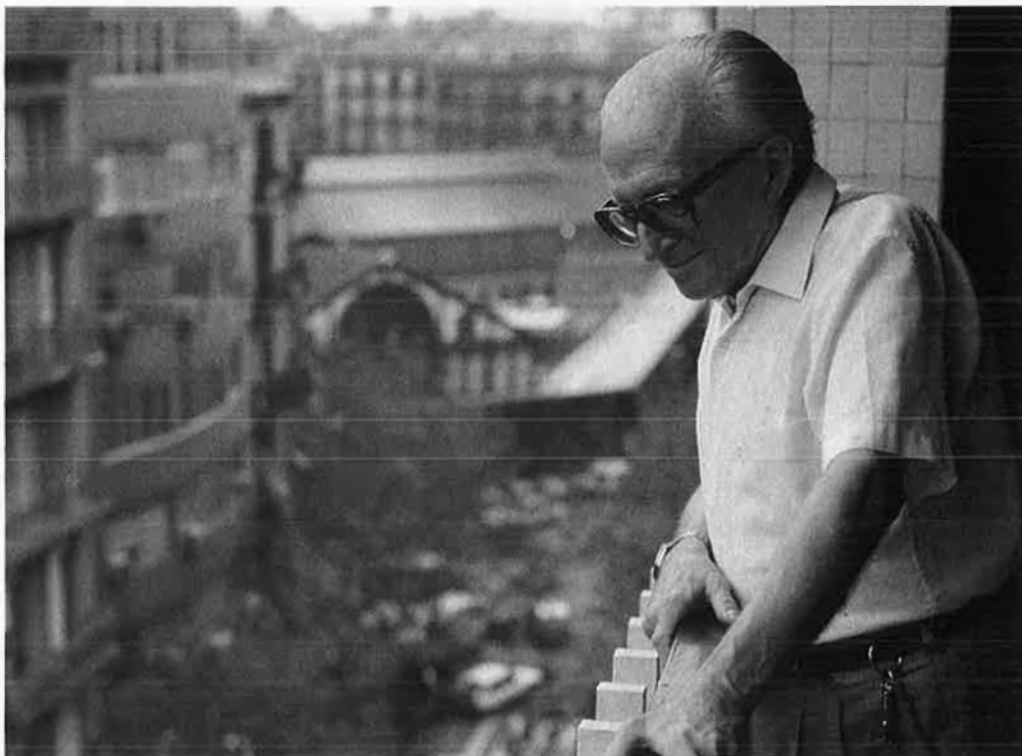
—Aquestes coses sempre afauguen molt. Si diguéssim el contrari no em creuríeu. El resultat de l'enquesta per si sol ja és un premi.

—*Vostè no és la primera vegada que apareix com escriptor català amb possibilitats d'aconseguir un Nobel. ¿Ja no el sorprèn?*

—És una mica sorpresa cada vegada, i sempre és satisfactori.

—*¿La literatura catalana necessita un Nobel?*

—Un Nobel català és una cosa molt remota per al nostre país, en les actuals circumstàncies polítiques. Potser més que un nom que

guanyi un Nobel, el que és interessant i necessari és un moviment literari. Això pot salvar més una literatura i una llengua que un nom solitari que tingui un premi.

Hem de treballar més amb o sense Nobel.

—*¿Encara es fa necessà-*

ria una certa militància en la nostra literatura?

—Sí. La nostra literatura, la nostra cultura i el nostre poble, no pot permetre's emmandrir-se en cap sentit. Ens convé mantenir-nos alerta i lluitar constantment.

—*¿Quina opinió té del*

premi Nobel?

—És un premi que cada any ha estat discutit i ha suscitat polèmiques. Tot premi ho comporta. Com tots els premis, el Nobel té uns avantatges i unes mancances. Jo no hi penso.

Gimferrer, membre de la Real Academia Española de la Lengua. Gimferrer, poeta bilingüe, se'l considera el renovador de la poesia espanyola dels anys setanta i hereu de Vicente Aleixandre. Darrere d'ell vénen els escriptors Miquel Àngel Riera i Baltasar Porcel (proposats ja, com Calders, pel Centre Català del Pen) i en cinquè lloc, el jove escriptor Jesús Montcada. Aquest últim està considerat com un escriptor amb molt futur i ha estat votat per més d'un editor.

Com a conclusió, sembla clar si més no que no serà per manca de bons escriptors que la literatura catalana no ha tingut fins ara cap premi Nobel. Per Josep Maria Llompart, president de la Federació Lull, encara afegeix una raó més: "El Nobel se'l mereixen tots pel sol fet d'escriure en català".

Pere Martí

Els últims trenta premis Nobel de literatura

1960- Saint-John Perse
1961- Ivo Andrić
1962- John Steinbeck
1963- Giorgos Seferis
1964- Jean-Paul Sartre
1965- Mikhail Sholokov
1966- Shmuel Y. Agnon
Nelly Sachs
1967- Miguel A. Asturias
1968- Yasunari Kawahata
1969- Samuel Beckett
1970- A. Schlonzky
1971- Pablo Neruda
1972- H. Böll
1973- Patrick White
1974- Eyvind Johnson
Harry Martinson

1975- Eugenio Montale
1976- Saul Bellow
1977- Vicente Aleixandre
1978- Isaac B. Singer
1979- Odysseus Elytis
1980- Czesław Miłosz
1981- Elias Canetti
1982- G. García Márquez
1983- William Golding
1984- Jaroslav Seifert
1985- Claude Simon
1986- Wole Soyinka
1987- Joseph Brodsky
1988- Naguib Mahfouz
1989- Camilo José Cela
1990-